

Januárban vasuti tarifa- és menetrendértékezetet tartanak Szegeden

(A Délmagyarország munkatársától.) Az év elején a Máv. tarifabizottsága értekezletet tartott Szegeden, amikor is elhatározták, hogy a tarifabizottságot minden év elején összehívják, az ülésre meghívást kapnak a gazdasági, ipari és kereskedelmi érdekeltségek képviselői, valamint az összes utazási szervek. A tarifa-értekezletet minden év januárjában tartják Szegeden, a következő értekezlet előkészítését most kezdték meg. A januári ülésen nemcsak a májusban életbelépő, nyári vasuti menetrendet tárgyalják, hanem ezuttal *tarifális ügyek is napirendre kerülnek* és különösen a *teherszállítás meggyorsításáról* fognak tárgyalni.

Fontos tárgya lesz a tarifaértekezletnek az új városi vámátalánytervezet. A Máv.-nak

MINDENKINEK
NEM LEHET autója.

de MINDENKINEK
LEHET Palma Okma tartóstalpa.

széles a magyar szegénysárga

ugyanis az a terve, hogy az eddigi százalékos vámok helyett, vámátalányt léptet életbe és ehhez a városok hozzájárulását fogják megnyerni. A januári tarifaértekezletre meghívják Kiskunfélegyháza, Szentes, Csongrád, Hódmezővásárhely és Makó képviselőit is.

MAGYAR OLASZ BANK R. T.

SZEGEDI FIÓKJA Kárász ucca 2.

Alapítke

és tartalékalapok

27 mill ó P.

A LEGELŐNYÖSEBB FELTÉTELEK MELLETT FOLYÓSÍT KÖLCSÖNÖKET ÉS KAMATOZTIAT BETÉTEKET. ÁTUTALASOKAT A LEGYORSABBAN TELJESÍT. — KÜLFÖLDI PÉNZNEMEK ÉS DEVIZAK VÉTELE ÉS ELADASA.

Liszt Ferenc Szegedért

Írta CSEKEY ISTVÁN egyetemi tanár

Két cikkemre (a „Délmagyarország” karácsonyi és újévi számában) beszámoltunk azokról a hangversenyekről, amelyeket Liszt 1879-ben a szegedi árvízkarosultak javára rendezett. Most, Liszt Ferenc születésének, október 22-én volt 125. évfordulója alkalmából ígéretünkhöz képest bemutattuk két alig vagy egyáltalán nem ismert szerzeményének keletkezését, amely Szegeddel van kapcsolatban. Az egyiknek a címe *Revive Szegedin!*, a másiké pedig *Szegedy Csárdás*.

Érdekes, hogy bár Liszt sohasem járt Szegeden, mert 1876-ban a lehozatalát célzó kísérletek meghiúsultak, rá három évre mennyire foglalkoztatta őt a virágzó nagy magyar várost ért katasztrófa. Nemcsak páratlan sikerű hangversenyeket adott a szegedi árvízkarosultak megsegélyezésére Kolozsvárt, ahol a szerencsétlenség híre érte, azután Budapesten és végül Bécsben Ferenc József és az egész udvar jelenlétében, hanem még darabot is szerzett „Ujhódj meg Szeged!” címmel. Jellemző Liszt aggodó és segítő magyar lelkére az a levél, amelyben Kolozsvárról 1879 március 13-áról Sayn-Wittgenstein hercegnőnek többek közt a következőket írja: „Egész Magyarországot izgalomban tartja Szegednek, az ország egyik legjelentékenyebb városának, rettentő pusztulása, amelyet az árvíz csaknem rombadöntött. Nem menthetem föl magamat attól, hogy játsszam még egyszer nyilvánosan Budapesten a szegedi áldozatok javára, jóllehet ez a feladat rendkívül fárasztó számomra. De egy ilyen kötelesség alól kivonnom magamat szégyen volna!” (Brieft VII. 244.)

A „Revive Szegedin!” keletkezésének története rendkívül érdekes, bonyolult, sőt izgalmas. Körülötte mindmáig nem egy kérdőjel mered felénk. Keletkezésére nézve négy forrás áll rendelkezésünkre. Az első August Göllerich Liszt-életrajza (1908), melyben felsorolja mesterének művei közt ezt a szerzeményt (301). Részletesebb Peter Raabe adata, aki Lisztről szóló nagy műve II. kötetében (284 megadja a darab címét: „Revive Szegedin. Marche hongroise de Szabady transcrit d'après l'orchestration de J. Massenet par Franz Liszt.” Eszerint tehát az „Ujhódj meg Szeged!” Szabadi magyar indulójának átírása Liszt Ferenc-től Massenet hangszerelése után.

Az első kérdés, amely e cím során feltámad, hogy ki volt ez a Szabadi. Csak keveset tudunk róla Major Ervin közleménye alapján a Zenei Lexikonban (I. 342). Voltaképpen Frank Ignácnak hívták, aki úgy látszik Szabadira magyarosította nevét. 1825-ben született Pápán. Bécsben a mérnöki pályára készült, de rövidebb ideig az ottani konzervatórium növendéke is volt. A szabadság-

harcban a főhadnagyságig vitte föl. Aztán atyja pápai kocsmáját vette át, majd Pesten telepedett le mint borkereskedő. Utóbb a Komlókeri című vendéglőnek volt a bérlelője. Ebben a kerthelyiségben, amely a mai Pannónia-szálló mellett volt a Rákóczi-úton, zeneesteket is rendezett (Zenei Lapok 1867. 367). Mint csárdásszerző rendkívül népszerű lett. A Massenet-től hangszerelt hősi indulójának Plevna vagy török-magyar induló volt a címe. Budapesten a Rózsavölgyi-cégnél őt kiadást is látott hangjegyet magyar és francia nyelvű cimlapja így szól: *Török-magyar induló zongorára Törökország politikai nagy reformátora Midhat pasa ő fenségének hódoló tisztelettel ajánlja Szabadi F. J. a szerző Budapesti polgár.* (Op. 116, 6 l.)

A másik érdekes kérdés, hogy miként jutott a Szabadi-féle indulónak a birtokába a világhírű párisi zeneszerző és karmester, Jules Massenet, a Conservatoire tanára, utóbb a francia akadémia elnöke. A rendkívül érdekes utat a következőkben sikerült kinyomozni.

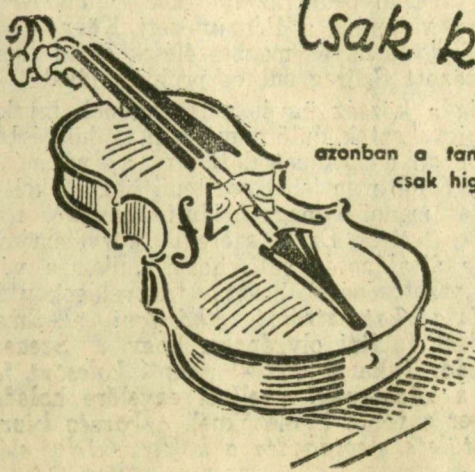
Armand Gouzien kritikus és zeneszerző, a művészeti ügyek felügyelője (inspecteur des beaux arts) 1879 januárjában Massenet-vel együtt Magyarországon járt. (Ugyanaz év augusztus 25–26-án az árvíz után egy francia társasággal Szegedre is ellátogatott.) A Pesti Hírlap 1879 június 21-i száma „Szabady hősi indulója” felirással beszámol róla, hogy a „Figaro” párisi napilap közli Szabadi indulóját, amelyet Massenet átírásában a párisi operában a szegedi árvízkarosultak javára 1879 június 7-én rendezett ragyogó ünnep-

lyen a közönség lelkes tapsai közt adtak elő. Vele együtt közli a „Figaro” Gouzeinek Hartmannhoz, Massenet műveinek párisi kiadójához Budapestről írt levelét. Ebben beszámol Liszt lakásán töltött felejthetetlen estjükről, majd leírja, hogy milyen érdekes utjuk volt másnap Pesten. Berkes Lajostól megtudta, hogy annak a tüzes indulónak, amelyet a cigányok az 1878-i párisi kiállításon a magyar csárdában játszottak, Szabadi pesti kocsmáros a szerzője. Írt neki és válaszában nem kisebb ember, mint Munkácsy Mihály fordította le neki franciára. Mellékelve volt a levélhez több nyomtatott és kéziratos hangjegy, s megismerte közöttük azt az indulót, amelyet Szabadi a legutóbbi török háború alatt írt. „A hangjegy borítékán egy színes könyv volt, melyről az ember szeme könnybe lábadt és mely egy magyar katonát ábrázolt, amint kezét nyújtja egy török testvérnek.”

Aztán lefesti Szabadi meglátogatását Budapesten. Massenet-val ment el kis kocsmájába. Felelése jól beszélt franciául. „Jól tudtam — írja —, hogy a mi kedves Massenet-nk, meg lesz csipve! Ugy is történt. A hurnak rezgenni kell, ha megérintik s e rezgést meg fogja hallani a világ, mert ime Massenet e pillanatban esküdött meg, hogy meg fogja tenni Szabady indulójával ugyanazt, amit Berlioz és Liszt tett a Rákóczi-indulóval, meg fogja írni azon zenei hőskölteményt, melynek csiráját a nép szíve mélyéből fakadt eme rövid harci induló magában foglalja; Ön ki fogja adni és mi megtapsoljuk lelkesen.”

A dolog pontosan így történt. A „Figaro” szerkesztőségétől a szegediek javára rendezett operai ünnepélyen 264 ezer frank gyűlt össze, amelyből 171 ezer frank jutott tisztán a szegedieknek. „Nem hisszük — írta a Figaro —, hogy valaha jótékonysági ünnepély ily jövedelmet mutatott volna föl.” (Szegedi Híradó 1879. jún. 15.) Emlékeként Szeged nagy körútjának egy részét ma is Párisi körútnak hívják. A könyvtárakban pedig, így a Szegedi Somogyi-Könyvtárban is, még mindig őrizi a világraszóló párisi est emlékét az a 36 lapnyi negyedréte alakú műsor, amely pompás illusztrációkkal, többek közt Zichy Mihály rajzával, jelent meg. Comité Français de secours aux Inondés de Szegedin volt a címe. Az első rész hetedik számaként szerepelt Marche héroïque de Szabady J. Massenet. L'orchestre dirigé par M. Massenet. A Pesti Hírlap zenei tudósítója, Huszár Imre, „Páris Szegedért” című cikkében a következőket írta haza a Pesti Hírlap 1879 június 12-i számába a Massenet-Szabadi-féle hősi indulóról: „A közönség... az első ütemektől kezdve visszafojtott lélegzettel hallgatta a zeneművet, néhol a meglepetés egy önkénytelen felkiáltása tört ki, az arcok kigyulladtak, mily igaza volt Gounodnak, midőn a tegnapi főpróbán azt mondta: Ezzel az indulóval egy forradalom kitörését lehetne előidézni.”

Akkora volt itthon is a lelkesedés és az érdeklődés a világraszóló párisi ünnepély és a magyar

Csak két hurja van a hegedűnek.

azonban a tanuláshoz elegendő, — gondolta a takarékos apa. Reggelre is csak hig rántott levest adott gyermekének — „hiszen, ugyanis csak lapja a napot az iskolában... Pedig mekkorát tévedett! Súlyos munka a tanulás, jó táplálkozást igényel. Az iskolás gyermekeknek helyes és megfelelő reggeli: egy jó csésze kávé, malátakávé valódi Franch kávépótlékkal, tejjel és cukorral. És ez csak 3 fillér, ami

igazán nem luxus!

Kötöttáru különlegességek, divatnyakkendők, esernyők, téli alsóneműek, férfi divatkalapok, bőr- és kötöttkesztyűk, boka- védők, gumifűzők- és melltariók. Orsiási választék. Olcsó árak. **Pollák Testvérek**

siker iránt, hogy a Pesti Hírlap 1879 június 24-i száma mellékletén hangjegyekben leközölte Szabadi hős indulóját. (Hangszerelte Massenet Gyula, zongorára átírta Soum M.) Az utóbbi név azonban elírás, mert Louis Soumis volt ennek az ismeretlen urnak a neve, az M. pedig Monsieur-t akart jelenteni. Ez megállapítható arról a nyomtatott példányról, amelyet Gárdonyi Zoltán mint „Editions simplifiée”-t a Magyar Nemzeti Múzeum hangjeggyűjteményében talált. Mind ez, mind pedig Massenet zenekari kiadványa „Liszt abbénak” van ajánlva. Az utóbbinak címlapja így szól: A l'Abbé Liszt. Marche Héroïque de Szabadi, exécuté pour le jère fois au grand Festival de l'Opéra au Bénifice des inondés de Szegedin, J. Massenet. Paris, G. Hartmann, Editeur. (Egy példány megvan 621. szám alatt a Szeged Városi Zeneiskola kottatárában is.)

Hogy Massenet remekműve Szabadi török-magyar indulójából készült, már a címből is nyilvánvaló. De hogy Liszt „Revive Szegedin!”-je most már valóban a Szabadi-Massenet-féle hős indulónak átírása-e, azt mindaddig, amíg Liszt szerzeményéből egy példány elő nem került, teljes bizonyossággal megállapítani nem lehetett. Csak következtetni lehetett erre Lisztnek Gouzienhez 1879 júliusából (a nap és a hely ismeretlen) írt leveléből. E levél a „Revive Szegedin!” keletkezésének harmadik forrása s egyben Liszt cselekvő magyarságának egyik újabb és eddig figyelemre nem méltított dokumentuma. Kivonatossan így szól:

„Egyáltalán nem kételkedem annak a hős indulónak kiválóságában, amelyre a magyar motívum ihlette Massenet urat... A magyar zenét illetően barátaim azt állítják, hogy eléggé közreműködtem elterjesztésében; mintegy tizenöt rapszódia (közülük 6 zenekar számára), a Koronázási mise, a Hungaria című szimfonikus költemény és több Magyar induló bizonyosságot tesz a művészetben kifejtett tevékeny hazafiságról. Bizonyos, magyar tulajdonságok, szomorúak és nemesek, velem születtek, és szívem teljességével adom hozzájuk azt a kevés tehetséget, amelyet több mint 50 esztendő szakadatlan munkájával szereztem. — Szívélyesen köszönöm kedves ajánlódát, a párisi opera Szeged javára rendezett ünnepélyének illusztrált műsorát. Az izlés és a szellemi élet nagy fővárosához méltó sikere és eredménye volt. — Kedves Gouzien Ur, méltóztassék a Revive Szegedin! kis átírással, valamint az azt követő sorokkal, tetszése szerint rendelkezni.” (Brieft VIII. 352.)

Ugy látszik, Gouzien rendelkezett is, mert Liszt átiratát még 1879-ben a „Ménestrel (Heugel)” cégnél Párisban kiadta „a szegedi árvízkarosultak javára” (Raabe I. 311). Haraszi Emil most felfedezte rajta, hogy egy példányt felkutasson belőle valahol Párisban, mert Lisztnek ebből a nyomtatásban is megjelent átírásából egyetlen példányt sem sikerült sem a budapesti Magyar Nemzeti Múzeum, sem a weimari Liszt-Múzeum, sem a berlini Preussische Staatsbibliothek hangjeggyűjteményeiben fellelni. Gárdonyi Zoltán kiváló fiatal zenetörténészünk is hiába kutatott utána. Az 6 berlini doktorértekezése (Die ungarischen Stileigentümlichkeiten in den musikalischen Werken Franz Liszts, Ungarische Bibliothek I. 16. 1931) valójában a „Revive Szegedin!” keletkezésének negyedik forrása.

Raabe azonban azt is feljegyezte, hogy a „Revive Szegedin!” eredeti kézírata és másolata Liszt javításával megvan Göllicher tulajdonában. Armand Gouziennek ajánlva. Miután Göllicher 1923-ban meghalt, özvegyéhez, a magyar származású Voigt Gizellához fordultunk. A nagy művész nő Linzben a Bruckner-Konservatorium tanára és mint Liszt-tanítvány június 6-án Budapesten játszott Liszt zongoráján a Magyar Nemzeti Múzeumban az emlékkiállítás megnyitása alkalmából. Göllichernek azonban minden fáradsága ellenére január óta nem tudta megtalálni férje hagyatékából a „Revive Szegedin!”-t. Már-már le kellett tennünk róla, hogy Liszt átírását egybevehetjük Massenet Szabadi-féle magyar indulójának hangszerezésével, amikor ma e cikkünk írása közben nagy meglepetésünkre megérkezett Linzből az oly nagy érdeklődéssel várt küldemény. Göllicherné — mint írja — megelégedett róla, hogy két évvel ezelőtt karácsonyra Vesztfáliában férjénél levő leányának ajándékozta.

A küldemény két hangjegyet tartalmazott. Az egyik Liszt sajátkezű, eredeti fogalmazványa, a másik pedig ennek tisztázata, amelyet a mester

leíratot, de az előadási és egyéb jeleket már sajátkezűleg írta bele, majd címlapot írt hozzá a következő szöveggel: Revive Szegedin! Marche hongroise de Szabady, orchestrée par J. Massenet, transcrit pour piano par F. Liszt. Egybevetve ezt a címet Raabe fent közölt címével, arra a következtetésre kell jutnunk, hogy Raabe talán mégis a nyomtatott példányról írta le a címet.

Körülbelül rekonsztruálni lehet most már Liszt-nél a szerzemény keletkezését. Amikor megkapta Gouzien-től Massenet nagyhatású szerzeményét a szegediek javára Párisban rendezett operai ünnepély műsorával, ez annyira megragadhatta, hogy zongorára átírta és annak az „Ujhódj meg Szeged!” címet adta. Míg azonban Massenet Szabadi nem nagykonceptiója, de mindenesetre ötletes és fordulatos indulóját valósággal Berlioz Rákóczi-indulója módjára átkomponálta, addig Liszt Massenet-től függetlenül szabadon feldolgozta zongorára, hozzáadva a maga liszti zsenialitását, amely elejétől fogva csakugy árad az egészben.

Ami pedig Liszt „Szegedy Csárdás”-át illeti,

Példátlan olcsóság a BARACS DIVATHÁZBAN!

Szörög súlyos anyagi gondjai a Gerliczy-legelő 300 ezer pengője körül

A község a végső katasztrófa előtt megtagadta a 60 ezer pengős kölcsön felvételét, a vármegye utasította az összeg felvételére és a moratórium biztosítására

(A Délmagyarország makói tudósítójától.) A deszki Gerliczy-birtok parcellázásával kapcsolatosan súlyos bonvodalmakba került az utóbbi időben Szörög község. A község annak idején 400 holdas legelőt vásárolt az uradalomból és a vétel folytán 300.000 pengővel lett a Szeged-Csongrádi Takarékpénztár adósa. A kölcsön akkor váltókölcson volt, amelyet hosszú lejáratu kölcsönné akartak átalakítani. A hitelműveletnek akadályai támadtak, majd a bank a község tartozásának iorészét báró Gerliczy Félix részére engedményezte, akitől viszont per utján nővérei nvettek jogosítványt, illetve követelési jogot az összeg nagvobb részére.

A község e hitelművelete ekkor már meglehetősen bonvolultta vált, tekintve, hogy a Gerliczy Félix báró részére járó összeget a báró édesanyjának tartási kötelezettsége, a nővérek által elperelt összeget pedig azok hiteltelzői terhelték s többrendbeli üggyondnokok jutottak az ügyekben szerephez. A község 1933-ban a hitelezőkkel egyezséget kötött, amelyben vállalta, hogy tartozását három év alatt rendezi. Akkor is az volt ennek az egyezségnek az alapja, hogy a község hosszú lejáratu kölcsönképpen szerzi meg a 300.000 pengőt s ebből elégíti ki azután a bankot, a bárót és nővéreit.

A hosszú lejáratu kölcsön szerzésére irányuló igyekezet azonban meddő maradt és elkövetkezett a három éves határidő lejárta, augusztus 21-e. A községnek fizetnie kellett volna, de nem volt miből. A hitelezők a vármegyéhez fordultak s azóta a makói vármegyházán, azután pedig az illetékes minisztériumokban, valamint a Pénzügyi Központban is a tárgyalások és megbeszélések egész sora foglalkozott Szörög súlyos problémájával.

Amíg a község ügyét a legnagyobb igyekezettel igyekeztek dűlőre juttatni, a községben mindjobban elhatalmasodott az a vélemény, hogy a bajon nem lehet segíteni, hagyni kell a dolgokat menni a maga után, dróverezték el a legelőterületet. Ez a szörégi „közvélemény” annyira általánossá vált, hogy amikor a vármegye vezetőségének hosszas tárgyalások után sikerült a katasztrófát elhárítani alkalmas megoldást találni olyképpen, hogy a Szeged-Csongrádi Takarékpénztár 60.000 pengős kölcsönt folyósít a községnek, amellyel egyelőre haladékosan törli a hitelezőknél, a község képviselőtestülete megtagadta a kölcsön felvételét.

Szörög község fővezetője megallebbezte ezt

Gárdonyi szerint (i. m. 22) a weimari Liszt-Múzeum Ms. Z 12 jelzésű kéziratához tartozó lapok egyikén található, de nem Liszt kézírásával. A melódia Liszt-nél a ki nem adott és korábban 20-iknak szomozott rapszódiaiban fordul elő először, később pedig a XII. magyar rapszódia „Stretta” részének 25. és következő ütemeiben. Mindkét feldolgozásban olyan motívumok vannak a téma körül, amelyek „A csikós” című népszimfóniának Szerdahelyi Józseftől eredő zenéjében (1847) is szerepelnek. Magának a „Szegedy Csárdás”-nak dallama is megvan, bár nem ezzel a címmel. „A csikós” második felvonásának 12. táncában Liszt a dallamot egyik vázlatkönyvének a tanúsága szerint (weimari Liszt-Múzeum Ms. N 5, S. 111, „Friszka”) a cigányok játéka nyomán jegyezte fel először. (Gárdonyi, Ungarische Jahrbücher X, 1930. 294.)

Szegeden, ahol nemrég még azt sem tudták, hogy mily súlyos tizezrekkel sietett Liszt Ferenc szerencsétlen honfitársainak a segítségére, mind-egyedig ismeretlen volt, hogy a mester két szerzeményében is örök emléket állított Szeged városának.

a határozatot és Csanád vármegye kiskülvétele szombat rendkívüli ülést tartott az ügy tárgyalására. A kiskülvétele megállapította, hogy a község képviselőtestületének elutasító határozata a községet a veszteséges pereknek, nemcsak az adósságra vásárolt legelőterület elvesztésének, de egyéb ingatlanai dabra kerülésének is tenné ki. Ezért elhatározták, hogy a község jogkörébe beavatkozva utasítják a képviselőtestületet, hogy a 60.000 pengős kölcsönt vegye fel és ennek segítségével biztosítsa hitelezőinél a vármegye vezetősége által megszerzett moratóriumot, amely idő alatt a község anyagi problémája rendezhetővé válik.

Ugyanekkor a község számára a vármegye vezetőségének közbenjárására az Országos Közigazgatási Alap 15.000 pengő kamatmentes kölcsönt folyósított. A szörégi községi képviselőtestület, amikor a 60.000 pengős bankkölcsön felvételére vonatkozó felszólítást elutasította, ezt a kamatmentes kölcsönt már hajlandó volt felvenni. A kiskülvétele az erre vonatkozó közigazgatási határozatát azután meg is erősítette.

Szegediek szállodája Pesten a

METROPOLE

Rákóczi út 58. a város szívében 150 szobás modern családi szálloda minden kényelemmel. Kávéházában Pest és a vidék előkelő közönsége találkozik. A János Vitéz Sörözőben a rádióból közismert Farkas Béla és tempós cigányai játszanak esténként. A gyönyörű Télikertben délután és este tánc. Virány amerikai rádiózenekara, Nagy Mária énekel.

Lanunk olvasóinak lemerésékelt szoba és penzióírák. Tel. 1-389-50.